

Чернявський С.С., проректор
Національної академії внутрішніх
справ, доктор юридичних наук,
професор

МІСЦЕ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ ВНУТРІШНІХ
СПРАВ У НАУКОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕАЛІЗАЦІЇ
ПРІОРИТЕТНИХ ЗАВДАНЬ ЩОДО ПРОТИДІЇ
ЗЛОЧИННОСТІ

Цілком підтримуючи здійснювані керівництвом держави концептуальні положення щодо реформування системи МВС України і Національної поліції (НП), у контексті подальшої реалізації положень новоприйнятого Закону України «Про Національну поліцію» вважається за доцільне внести низку пропозицій щодо вирішення нагальних проблем правозастосовної практики у сфері компетенції правоохоронних органів щодо протидії злочинності.

По-перше, **щодо диференціації кримінального процесуального навантаження на слідчі та інші підрозділи Національної поліції.**

Робочою групою у складі фахівців Головного слідчого управління НП і вчених НАВС доопрацьовано та найближчим часом буде забезпечено супровід розгляду у профільному Комітеті Верховної Ради проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення порядку проведення досудового розслідування у формі дізнання», який запроваджує спрощений порядок розслідування злочинів невеликої тяжкості.

Реалізація цієї ідеї дозволить запровадити спрощене провадження по значному масиву злочинів, що не є тяжкими, розслідувати які мають співробітники оперативних та інших підрозділів НП, зокрема офіцери блоку превентивної служби.

Таке довгоочікуване нововведення дозволить в разі зменшити навантаження на слідчих, яке з запровадженням нового КПК України зросло майже в десять разів і становить нині в середньому 130-140 кримінальних проваджень на одного слідчого. До того ж у державі слідчими НП розслідується 98 % всіх кримінальних правопорушень з перспективою подальшого збільшення. Із загальної кількості розслідуваних проваджень

тяжкі та особливо тяжкі злочини складають лише чверть. Водночас лише некваліфіковані крадіжки та шахрайства (ч. 1 ст. 185, ч. 1 ст. 190 КК України) та легкі тілесні ушкодження (ст. 125 КК України) становлять майже 40 % усіх зареєстрованих злочинів. Це призводить до того, що замість розслідування тяжких та особливо тяжких злочинів слідчі змушені займатися «дрібними» правопорушеннями, які не становлять значної суспільної небезпеки, а в багатьох випадках взагалі не мають судової перспективи.

По-друге, щодо вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинності.

Пропонується запровадити (скоріше - відновити) щорічний моніторинг стану криміногенної ситуації в державі з оцінкою ефективності протидії злочинності та забезпечення публічного порядку (у розрізі по регіонах, категоріях злочинів, діяльності окремих служб тощо) на основі комплексного аналізу державних статистичних зведень Генеральної прокуратури України, відомчих статистичних звітів МВС України, НП, інших ЦОВВ.

Розроблена ініціативною групою НАВС система відповідних індикаторів (показників) має узагальнений характер й максимально наближена до сучасних загроз. Обчислення індикаторів (показників) в силу їх різноманітності не можливо здійснити за єдиною методикою. Отже, під кожний індикатор (показник) має бути розроблена індивідуальна методика обчислення з метою приведення його до уніфікованого числового значення.

Так, наприклад, узагальнений індикатор рівня злочинності у певній сфері соціального життя має бути доповнений показниками, що характеризують структуру злочинності. Використання лише узагальнених, не деталізованих індикаторів призведе до втрати інформації, яка може бути важливою для оцінки стану криміногенної ситуації в країні.

При визначенні переліку індикаторів враховано закони України «Про Національну поліцію», «Про Національну гвардію», «Про Державну прикордонну службу», Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій (Указ Президента України від 16 січня 2013 р. № 20/2013), Положення про Державну міграційну службу України (постанова Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360), а також положення про окремі служби МВС України.

Враховано й практику обчислення відомого з кримінологічної теорії узагальненого коефіцієнту суспільної небезпечності злочинів в країні. Цей коефіцієнт доцільно розраховувати на основі даних щодо кількості найбільш поширених та суспільно небезпечних загальнокримінальних злочинів, так званої «індексної групи». Виходячи з досвіду інших країн (США, Велика Британія, Німеччина), до переліку таких злочинів пропонується включити: умисне вбивство з замахом; умисне тяжке тілесне ушкодження; умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження; зґвалтування з замахом; вимагання; розбій; грабіж; крадіжку; шахрайство; незаконне заволодіння транспортним засобом; привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем; незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами; хуліганство; порушення правил безпеки дорожнього руху, що спричинили смерть потерпілого.

По-третє, **щодо удосконалення боротьби з організованою злочинністю.** Пропонується розробити (на відомчому або міжвідомчому рівні) комплексний цільовий план боротьби з організованою злочинністю. Відповідні заходи доцільно систематизувати за п'ятьма блоками: удосконалення правового регулювання у сфері боротьби з організованою злочинністю; інформаційно-аналітичне забезпечення на основі інноваційних підходів використання інформаційних і телекомунікаційних сучасних технологій і переорієнтацією інформаційно-довідкової роботи у розвідувально-аналітичну по виявленню економічного підґрунтя ОЗУ (інформаційно-аналітичне забезпечення); підвищення ефективності роботи з негласним апаратом на основі пошуку та запровадження нових форм співробітництва (робота з негласним апаратом); ліквідація економічного підґрунтя ОЗУ на основі документування їх економічних, корпоративних та корупційних зв'язків, запровадження в практику діяльності усіх оперативних підрозділів дієвих елементів механізму запобігання відмиванню коштів (документування та ліквідація економічного підґрунтя ОЗУ); наукове та навчально-методичне забезпечення діяльності оперативних підрозділів (наукове та навчально-методичне забезпечення).

По-четверте, **нагальним вважається запровадження європейського досвіду залучення суб'єктів недержавного сектору безпеки для спільної реалізації завдань по боротьбі зі злочинністю та охороні правопорядку** з обговоренням внесених на розгляд профільних парламентських комітетів проєктів законів: «Про приватну детективну (розшукову) діяльність» і «Про місцеву (муніципальну) поліцію».

Аналіз практики чинного законодавства та досвід багатьох європейських столиць свідчить про можливість створення місцевої міліції у місті Києві, до відання якої можуть бути віднесені функції контролю за виконанням земельного та природоохоронного законодавства; використанням і охороною земель та інших природних ресурсів; дотриманням правил благоустрою; паркуванням автотранспорту; забезпеченням охорони пам'яток історії і культури; дотриманням правил архітектури та містобудування; розміщенням зовнішньої реклами; дотриманням правил торгівлі; належним утриманням покриття доріг, тротуарів і прибудинкових територій; зайняттям земельних ділянок тощо.

По-п'яте, проведення в сучасних умовах реформаторських заходів по відношенню до практичних підрозділів, що об'єднуються комплексом суттєво розширених повноважень МВС як цивільного органу з реалізації державної політики у сферах протидії злочинності та забезпечення громадського порядку, управління державним кордоном, громадянства та міграції, цивільного захисту, пожежної безпеки та реагування на надзвичайні ситуації, актуалізують необхідність **запровадження принципово нової моделі відомчої системи освіти**, в межах якої формується та удосконалюється кадровий потенціал відповідних служб правоохоронного спрямування.

Ураховуючи світову практику, робочою групою НАВС запропоновано трирівневу модель побудови системи освіти МВС України: перший рівень - підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації молодших спеціалістів та кваліфікованих робітників на базі регіональних центрів чи професійних коледжів (з присвоєнням кваліфікацій поліцейський, технік тощо); другий рівень - підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації працівників бакалаврського та магістерського рівнів вищої освіти на базі

ВНЗ, що належать до сфери управління МВС (підготовка слідчих, детективів, експертів-криміналістів, командирів тощо); третій рівень - підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації керівного складу відповідно до навчальних програм з управлінським спрямуванням (управління та адміністрування, військове управління тощо) на базі НАВС (в перспективі не виключається створення академії управління).

Сербин Р.А., проректор Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ШАХРАЙСЬКІ СХЕМИ У СФЕРІ БЛАГОДІЙНИЦТВА

Загострення соціальних проблем у світі є підґрунтям усвідомлення своїх потреб окремими групами населення, поштовхом для кристалізації запитів на соціальні послуги. Задоволення таких потреб стало можливим через розповсюдження соціальної благодійності, яку на добровільних засадах надають доброчинні фонди, неурядові організації, приватні особи.

Особливої значущості для нашої держави ця сфера життєдіяльності суспільства набула в останні роки, у тому числі у зв'язку з подіями, що відбуваються на Сході й Півдні України, та зі значним зростанням чисельності людей, потребуючих різноманітної допомоги (вимушені переселенці, мешканці окупованих територій, учасники бойових дій, особи з інвалідністю та інші). У результаті наша держава за індексом благодійності протягом останніх п'яти років піднялася зі 151 місця серед держав світу на 103.

Офіційно на даний час в Україні зареєстровано 13 тис. 620 благодійних фондів. За результатами проведеного дослідження з'ясовано, що тільки за останні два роки на допомогу хворим та захист держави українці витратили більше 10 мільярдів гривень. Це свідчить про те, що українці навчилися допомагати знедоленим і тим про кого не в змозі піклуватися держава [1].